

Ortografia Valenciana

Curs elemental

AMB EXERCICIS PRACTICS

PER

CARLES SALVADOR

PUBLICACIONS
DE LA
CONSELLERIA DE CULTURA
DEL CONSELL PROVINCIAL
DE
VALENCIA

dorC/21

Ortografia Valenciana

Curs elemental

AMB EXERCICIS D'APLICACIÓ

PER

CARLES SALVADOR

Lliçons de Gramàtica

Ortografia Valenciana

Curs elemental

AMB EXERCICIS PRACTICS

PER

CARLES SALVADOR

PUBLICACIONS
DE LA
CONSELLERIA DE CULTURA
DEL CONSELL PROVINCIAL
DE
VALENCIA

Advertiment

L'objecte del present llibre és facilitar el coneixement i pràctica de l'ortografia de la nostra llengua. Les matèries que hi comprén formen un curs complet, encara que elemental, d'ortografia valenciana.

El text de les lliçons és breu, com correspon a un primer grau, i si no tracta tal qüestió o tal altra és perquè el nostre interès ha estat donar rònegament la clarícia necessària per a resoldre amb facilitat els exercicis pràctics.

La part teòrica d'este volum no cal que siga apresada de memòria, però sí ben llegida; amb ella a la vista es resolen els exercicis sense dificultats. En haver-ne es llegirà de nou la noció teòrica corresponent i, en algun cas, pot servir d'ajuda el nostre *Vocabulari Ortogràfic Valencià*; sempre, però, l'estudiós trobarà prou nocions en la present ORTOGRAFIA per a resoldre els exercicis que presentem.

Destinada la present edició especialment a estudis per correspondència, ens permetem anotar les següents

INSTRUCCIONS PER A L'ALUMNE

En fer els exercicis cal que anoteu el número de la lliçó, sense l'enunciat, abans d'escriure les respostes. N'hi ha prou que estes vagen precedides de la lletra que corresponga a cadascun dels exercicis proposats.

No us poseu a fer cap exercici sense haver estudiat curosament el text corresponent.

Recordeu que haveu de fer les trameses successivament per grups d'exercicis, els corresponents a cada lliçó. Per tant, no haveu d'enviar mai d'una sola vegada els corresponents a dues o més lliçons, ni tampoc sols una part dels compresos dins una lliçó. Tingueu com a norma indefugible de no enviar un grup d'exercicis sense tindre corregits i qualificats els de la lliçó anterior.

No vullgheu avançar fora mida; això fóra contra l'eficàcia de l'ensenyament. Altrament l'*Oficina de Correcció* no us ho consentiria, car us retindria els grups d'exercicis enviats indegudament abans de la qualificació dels anteriors.

* * *

Com vullga que l'ortografia s'aprèn més exercitant-la que recordant regles (l'ortografia es recorda,

sobre tot, per la memòria visual), recomanem que els lectors resolguen els exercicis de cada lliçó detingudament i que s'acostumen a llegir i copiar fragments de llibres escrits correctament i, encara, que practiquen la transcripció d'autors antics i de la renaixença.

* * *

Cal remarcar d'una manera ben clara en presentar esta edició, que l'Ortografia que expliquem en les lliçons següents és conforme les *Normes* que foren aprovades en 1932 per tots els poetes, escriptors, publicistes i gramàtics del País Valencià. No hi ha, en valencià, atres *Normes* que aquelles, les publicades a les pàgines del *Vocabulari Ortogràfic Valencià*, on s'inserixen totalment, firmades per les personalitats, entitats i editorials que les avalaren. Estes *Normes* són les més modernes, completes i científiques del llenguatge valencià.

L'Institut d'Estudis Valencians, creat pel Consell Provincial Valencià a proposta del conseller de Cultura, senyor Francesc Bosch Morata, adopta oficialment estes *Normes ortogràfiques*, com foren adoptades per l'Ajuntament de València, esdevinent per açò mateix *Normes oficials* i úniques.

No hi ha, doncs, altra ortografia valenciana que l'oficial.

I bé; una de les Seccions de l'*Institut d'Estudis Valencians* és la Filològica, la missió de la qual és estudiar en tots els seus aspectes el nostre idioma. Els membres d'esta Secció Filològica (lingüis-

tes, filòlegs, gramàtics i literats) reformaran, pel temps, si cal, com ho fan totes les Acadèmies de la Llengua del món, aquells punts ortogràfics i gramaticals que deguen ésser reformats segons els estudis científics aconsellen, sense oblidar el parlar popular i el col·lapse de segles que la nostra llengua patí, durant els quals, per la porta de l'atuíment, es filtraren multitud de castellanismes.

CARLES SALVADOR

Març 1937.

Ortografia Valenciana

Lliçó I

Divisió de les paraules en síl·labes

En general la paraula té tantes síl·labes com vocals. Així, *ple*, *mà*, són d'una síl·laba; *tinta*, *arbre*, de dues síl·labes; *estampa*, *caseta*, de tres síl·labes; *desmanegar*, *València*, *intransigent*, són paraules de quatre síl·labes.

Per a dividir les paraules en síl·labes cal tindre present:

1. La *i* i la *u* febles situades entre dues vocals ataquen la segona com a consonants *i*, per tant, són part de la síl·laba de la segona vocal i amb ella formen diftong: *es-gla-iar*, *en-ca-uar*.

2. La *i* inicial, porte o no *h*, seguida de vocal és pronunciada com a consonant *i* formen diftong: *hie-na*, *io-de*.

3. La *i* i la *u* febles no formen diftong amb la vocal següent: *a-na-to-mi-a*, *his-tò-ri-a*, *pèr-du-a*.

Però es produïx diftong de *u* seguida de vocal si davant de la *u* hi ha *g* o *q*: *llen-gua*, *qües-ti-ó*.

4. Cal trencar al final de ratlla les lletres dels grups *ix, rr, ss, tz*: *coi-xa, ser-ra, ròs-sec, dot-ze* (però no el dígraf *ny*: *Es-pa-nya*).

5. Les lletres dels prefixos *an, con, en, in, des, ex, sub, trans*, no s'han de separar encara que seguixca vocal: *an-hidre, con-hort, in-apetència, sub-hasta, trans-atlàntic*.

6. Un mot és anomenat *agut, pla* o *esdrúixol* segons que la seua síl·laba tònica (sobre la qual es carrega la veu en pronunciar-la) siga l'última, la penúltima o l'antepenúltima.

Aguts: *aniré, cantar, medicinal*.

Plans: *metge, cànter, taula*.

Esdrúixols: *metàfora, història, estúpida*.

Exercici a).—Copieu les paraules següents, separant-ne les síl·labes amb un guionet:

airada, boira, creuen, ingènua, massa, atròfia, escolania, miop, gaita, centúria, esplai, esplaiar, memòria, bilingüe, obliquïtat, suïssa, ambigua, trauen, traïdora, desclouen, emparrat, encaixar, pronuncien, pairal, aiguamoll, anatomisar, església, transacció, boina, mai, taula, reina, pausa, delinqüència, deshonorat, baixesa, Jaume, Joan, saüc, subaltern, vaixell, inhòspit, aperdiganat, aiguaneu, exhortar, buit, fetge, dotze, desintegrar, deshora, inapetència, coixinera, guantera, iàmbe, cuetejar, qüestió, pasqua, encauar-se, corredor, subhasta, nissaga, morrió.

Exercici b).—Poseu les paraules següents en tres llistes: 1.ª, *agudes*; 2.ª, *planes*, i 3.ª, *esdrúixols*, separant-ne les síl·labes:

manobre, pinzell, sabó, pinyol, general, piano, mànega, espartdenya, escórrer, pissarra, Màntua, anatomia, Lluïsa, Córdova, mentida, morter, clavell, màquina, malalt, gemegar, jutge, estómac, plàstic, ciència, polític, butaca, escuàlida, transitori, casamenter, títol, supremacia, reverència, llorer, península, clàusula, íntim, impressionista, relacions, sastreria, transigir, exhibició, trossos, viatge, aquàrium, ofec, còncau, recau, lingüística, solemnia, prohibir, oïm, deuen, presència, Pompeia, sollicitació, perpetuïtat, fondària, desencisar, assassinava, quaranta, esmorteïment, millèssim, mil·límetre, enrabiari, pàtria, pòstuma, menyspreable, oient, història, aniran, emperadriu.

Lliçó II

Accentuació gràfica

1. L'accent gràfic és de dues maneres: accent greu (*cantaràs*), que va d'esquerra a dreta sobre la vocal tònica. I accent agut (*músic*), que va, sobre la vocal, de dreta a esquerra.

Quan la *a*, la *e* oberta i la *o* oberta s'han d'accentuar, ho hem de fer amb l'accent greu: *revàlida*, *Bèlgica*, *còpia*.

Quan la *u*, la *i*, la *e* tancada i la *o* tancada s'han d'accentuar, ho hem de fer amb l'accent agut: *únic*, *aní*, *correré*, *falcó*.

2. No totes les paraules s'acentuen gràficament. Duen accent gràfic:

a) Les *polisíl·labes agudes* que acaben en alguna de les dotze terminacions següents: *a*, *e*, *i*, *o*, *u*, *as*, *es*, *is*, *os*, *us*, *en*, *in* en què la *i* o la *u* no formen part d'un diftong. Exemples: *anirà*, *vindré*, *torní*, *balcó*, *fugiràs*, *pastís*, *capciós*, *fartús*, *encén*, *Pequíu*.

b) Les *planes* que no acaben en les dotze terminacions dites. Exemple: *cònsol*, *epíleg*, *exàmens*, *paràgraf*, *passaríeu*.

c) Totes les paraules esdrúixoles. Exemple: *hipòtesi, fàbrica, clemència.*

Exercicis:

a) Feu dues llistes de tots els mots aguts que figuren en la llista següent: una de mots aguts amb accent gràfic, i una altra de mots aguts sense accent gràfic. (Sobretot, en copiar, fixeuvos ben bé si l'accent gràfic és greu (`) o agut (´).

canvi, corda, boineta, València, aire, glòria, mòbil, série, barana, Jordi, Antònia, futur, cànter, panís, feliç, humit, bòlid, capsa, capser, àrdua, violència, tebi, trençarà, mesell, ningú, salut, veinat, reina, París, mànec, mànega, pujol, llàpis, entén, anglés, Maria, constància, parot, silenciós, costa, vila, llençol, sabates, menjant, Salomó, bisturí, Cosme, manobre, vela, sola, home, Ramon, advertieu, cantà, estimàveu, titot, àngels, morint, lleterola, roja, dutxa, cantarà, cantaran, melsa, dia, Madrid, vestia, bèstia, múltiple, insistirem, Túria, escoltàvem, espígol, espigolàvem, espigolarem, espigolaríem, aflicció, almívar, aniràs, correrries, Rosa, ningú, passadís, voldrà, estimaré, comprí, corcó, equivalència, esgàstula, pèndol, fisiòleg, econòmic, penal, bugia, ferrús, francés, aconsolar, grandió, encén, clemència, esplín, hidròfob, demència, àrab, morta, càrrec, taula, centígrad, àvid, contra-prova, telégraf, govern, esglai, catàleg, acetilén, fàcil, camé, camins, àtom, diàfan, sabó, teléfon, época, índex, àrea, boirós, supèrflua, atlas, lícit, memòria,

complau, cadàver, harmòniun, raons, intelligència, respon.

b) Feu dues llistes de tots els mots plans que figuren en la llista anterior: una de mots plans amb accent gràfic, i una altra de mots plans sense accent gràfic.

c) Feu una llista de tots els mots esdrúixols que figuren en la llista anterior.

Lliçó III

Accentuació gràfica (continuació)

1. Ultra les paraules indicades en les regles anteriors (vegeu lliçó I), s'accentuen les següents, no compreses en les regles, per a què la significació de les quals no siga confosa amb les mateixes paraules no accentuades:

bé; plu., *béns* (espanyol, *bien*).

bóta; plu., *bótes* (esp., *tonel*).

cós; plu., *cóssos* (esp., *carrera*).

déu; plu., *déus* (esp., *dios*).

és (del verb *ser* o *ésser*).

féu (forma del perfet del verb *fer*).

dóna; plu., *dónes* (del verb *donar*).

fón (del verb *ésser* o *ser*).

fóra (del verb *ésser* o *ser*).

jóc; plu., *jócs* (sinònim de *joquer*).

mà (esp., *mano*).

més (adverbi; esp., *más*).

mèu; plu., *mèus* (sinònim de *miol*).

mòlt, *mòlta* (del verb *moldre*).

món (esp., *mundo*).

móra; plu., *móres* (nom de fruita).

nét, néta (esp., *nieto*).

nós (pronom fort: *vingueu amb nós*).

ós; plu., *óssos* (esp., *oso*).

pèl; plu., *pèls* (esp., *pelo*).

què (pronom interrogatiu i relatiu darrere preposició).

sé (del verb *saber*).

séu; plu., *séus* (esp., *sebo*).

sí (adverbi afirmatiu).

sóc (del verb ésser o *ser*).

sòl; plu., *sòls*, *entresòl* (esp., *suelo*, *entresuelo*).

són (del verb *ser* o ésser).

té (del verb *tindre*).

ús (substantiu; esp., *uso*).

véns (del verb *vindre*).

véu (del verb *vore*; però no en el present d'indicatiu, que és *veu*).

vés (del verb *anar*).

vós (pronom personal fort: *us vullc a vós*).

Exercicis:

a) Escriviu les frases següents un parell de vegades, fixant-vos molt en l'accentuació i en el significat dels mots que no van en cursiva:

1. *El pastor porta el be a la carnisseria.*

2. *Els hòmens més valents són ací.*

3. *El boter calça unes botes noves.*

4. *Ahir sabies bé la lliçó.*

5. *Demà baratarem la bóta del vi novell per una bóta més gran.*

6. *El corredor Nurmi ha guanyat el cós internacional.*
7. *Té tot el cos mullat.*
8. *La meua dona no dóna prou almoines.*
9. *A les deu eixirà el correu.*
10. *Per a què vingues tu aniré jo també.*
11. *Tocarà la campana en alçar a Déu.*
12. *Ell em deu deu pessetes.*
13. *Què volies tu?*
14. *El cacic em féu una mala passada.*
15. *Dóna la mà als amics.*
16. *El joc de pilota no va bé.*
17. *Per ací es diu que l'Ambrosi és molt bo.*
18. *Si no fóra per mirar, vos llençava fora del saló.*
19. *A vós no us he de dir si podeu anar a collir plàtans.*
20. *No digueu ni sí ni no fins a saber la veritat.*
21. *Ma germana és morta ja.*
22. *El mes de juliol sol fer molta calor.*
23. *El meu gat fa dos miols.*
24. *Sóc molt content perquè he mòlt el meu blat.*
25. *Mon cosí ha corregut molt de món.*
26. *He vist una mora que ven móres d'esbarzer.*
27. *El nét de Maria és un jove que sempre va net.*
28. *A l'ós del parc li van llançar un os de gallina.*
29. *A cal barber li han retallat el pèl.*

30. *Jo sóc dels qui fan i venen socs.*
 31. *Gita't al sòl i prendràs bé el sol.*
 32. *Vens molt d'arròs perquè véns a comprar-lo a València.*
 33. *Vés a Xàtiva i torna quan pugues.*
 34. *Vós no sabeu distingir els bons dels dolents.*
 35. *Em dóna un pom de flors.*
 36. *Semblava sa i té poca salut; sa germana tampoc no ne té molta pel que es veu.*
 37. *Pren-te el te o el café, si vols.*
 38. *Sí que s'ha ficat al si el paper net.*
- b) Feu-vos dictar les frases anteriors, i després corregiu-vos-les vós mateix, si cal.

Llicó IV

Ús de la dièresi

1. Els dos punts que s'escriuen damunt de la *u* per a indicar que esta vocal no és muda, és el signe anomenat *dièresi*. Exemples: *següent*, *ambigüitat*, *qüestió*.

Si en les combinacions *ue* i *ui* darrere *g* o *q* no hi ha *dièresi*, la *u* és muda i, per tant, no es pronuncia. Exemples: *guerra*, *quinquer*.

2. Escrivim també dièresi damunt la *i* o la *u* quan van seguides de vocal i no actuen com a consonants. (Actuen com a consonants la *i* de *joia* i la *u* de *cauen*.) I quan no formen diftong amb la vocal anterior en cas de no portar accent gràfic. Exemples: *agraïa*, *veïna*, *oïm*, *diürn*.

Però escriurem: *beneïem*, *beneïeu*, *veï*, *beneïs*, *beneïrem*, *beneïreu*, *deífic*.

3. No porten dièresi els sufixos *isme*, *ista*. Exemples: *altruisme*, *egoïsta*.

4. En els verbs de la tercera conjugació en els quals la darrera lletra radical és una vocal, les terminacions acabades en *i* són escrites amb una diè-

30. *Jo sóc dels qui fan i venen socs.*
 31. *Gita't al sol i prendràs bé el sol.*
 32. *Vens molt d'arròs perquè véns a comprar-lo a València.*
 33. *Vés a Xàtiva i torna quan pugues.*
 34. *Vós no sabeu distingir els bons dels dolents.*
 35. *Em dóna un pom de flors.*
 36. *Semblava sa i té poca salut; sa germana tampoc no ne té molta pel que es veu.*
 37. *Pren-te el te o el café, si vols.*
 38. *Sí que s'ha ficat al si el paper net.*
- b) Feu-vos dictar les frases anteriors, i després corregiu-vos-les vós mateix, si cal.

Llicó IV

Ús de la dièresi

1. Els dos punts que s'escriuen damunt de la *u* per a indicar que esta vocal no és muda, és el signe anomenat *dièresi*. Exemples: *següent*, *ambigüitat*, *qüestió*.

Si en les combinacions *ue* i *ui* darrere *g* o *q* no hi ha *dièresi*, la *u* és muda i, per tant, no es pronuncia. Exemples: *guerra*, *quinquer*.

2. Escrivim també *dièresi* damunt la *i* o la *u* quan van seguides de vocal i no actuen com a consonants. (Actuen com a consonants la *i* de *joia* i la *u* de *cauen*.) I quan no formen diftong amb la vocal anterior en cas de no portar accent gràfic. Exemples: *agraïa*, *veïna*, *oïm*, *diürn*.

Però escriurem: *beneïem*, *beneïeu*, *veí*, *beneís*, *beneïrem*, *beneïreu*, *deífic*.

3. No porten *dièresi* els sufixos *isme*, *ista*. Exemples: *altruisme*, *egoïsta*.

4. En els verbs de la tercera conjugació en els quals la darrera lletra radical és una vocal, les terminacions acabades en *i* són escrites amb una *diè-*

resi sobre esta lletra, manco en aquelles formes en què la *i* és escrita *í*.

Exemple: *agraíem, agraiéu; agrairem, agraireu, agraií*.

Així, porten dièresi:

Present d'indicatiu: 1 *agraïxc*, 2 *agraïxes*, 3 *agraïx*; 4 *agraïm*, 5 *agraïu*, 6 *agraïxen*.

Present de subjuntiu: 1 *agraïxca*, 2 *agraïxques*, 3 *agraïxca*; 4 *agraïm*, 5 *agraïu*, 6 *agraïxquen*.

Imperatiu, singular: 2 *agraïx*; plural: 4 *agraïm*, 5 *agraïu*.

Imperfet d'indicatiu: 1 *agraïa*, 2 *agraïes*, 3 *agraïa*; 6 *agraïen*.

Imperfet de subjuntiu: 1 *agraïra* (però *agraís*), 2 *agraïres* o *agraïsses*, 3 *agraïra* (però *agraís*); 6 *agraïren* o *agraïssen*.

Perfet d'indicatiu: 2 *agraïres*; 6 *agraïren*.

Participi passat: *agraït, agraida; agraits, agraiïdes*.

No porten dièresi per excepció:

l'infinitiu: *agrair*.

el gerundi: *agraïnt*.

el futur: *agraïré, agrairàs*, etc.

el condicional: *agraïria, agrairies*, etc.

5. No porten dièresi les paraules formades amb prefixos. Exemple: *coïncidència, reunió, autointoxicar, contraindicació*. (Però escriurem *reïx* (de *reïxir*) i *reüll, reüllar*.)

6. No porten dièresi les terminacions llatines *um* i *us*. Exemple: *harmòni^um, Pius*.

Exercicis:

a) Feu dues llistes dels mots següents, fixant-vos detingudament en llur ortografia. Una de mots amb accent gràfic, i una atra de mots amb dièresi:

suís, suïssos, Suïssa, eqüestre, traïció, país, paül, veníeu, genuí, veïna, veí, raïm, atribuïa, heroïna, traduïble, continuïtat, diürnal, llüissor, agraiés, agraiem, veïnatge, deífic, deïtat, deïcida, Lluís, llüisos, traïa, traïrem, sarraí, sarraïna, sarraïns, genuïna, amoïnar, oït, oïm, oïeu, lingüïsta, oí, qüestió, freqüent, obliqüïtat.

b) Poseu en els blancs dels mots següents, *i, ï* o *í*, segons corresponga:

Traduir

Gerundi: *tradu..nt.*

Present d'indicatiu: *tradu..xc, tradu..xes, tradu..x; tradu..m, tradu..u, tradu..xen.*

Present de subjuntiu: *tradu..xca, tradu..xques, tradu..xca; tradu..m, tradu..u, tradu..xquen.*

Imperatiu, singular: *tradu..x; plural: tradu..m, tradu..u.*

Imperfet d'indicatiu: *tradu..a, tradu..es, tradu a; tradu..em, tradu..eu, tradu..en.*

Imperfet de subjuntiu: *tradu..ra o tradu..s, tradu..res o tradu..sses, tradu..ra o tradu..s; tradu..rem o tradu..ssem, tradu..reu o tradu..sseu, tradu..ren o tradu..ssen.*

Perfet d'indicatiu: *tradu.., tradu..res, tradu..; tradu..rem, tradu..reu, tradu..ren.*

Futur: *tradu..ré, tradu..ràs, tradu..rà; tradu..rem, tradu..reu, tradu..ran.*

Condicional: *tradu..ria, tradu..ries, tradu..ria; tradu..riem, tradu..rieu, tradu..rien.*

Participi passat: *tradu..t, tradu..da; tradu..ts, tradu..des.*

Lliçó V

La terminació dels adjectius

En el nostre parlar hi ha adjectius terminats en *a* (*idiota, agrícola, hipòcrita*) que són aplicats als substantius masculins i als femenins indistintament (*home idiota, dona idiota*). I adjectius terminats en *e* (*insigne, fúnebre, jove*) que són aplicats també als substantius masculins i als femenins indistintament (*home insigne, dona insigne*). Són els adjectius d'una sola terminació.

Hi ha adjectius terminats en *e* que en aplicar-los a un substantiu femení canvien la *e* en *a* (*raïm agre, poma agra; carrer ample, plaça ampla*).

També hi ha adjectius que terminen en consonant (*dolç, net, roig*), però en aplicarlos a un substantiu femení canvien la terminació (*fruit dolç, taronja dolça; home net, dona neta; pèl roig, tela roja*).

Hi ha, doncs, adjectius d'una i de dues terminacions.

1. Són adjectius d'una terminació quasi bé tots els que terminen en *e* (*amable, bilingüe, cèlebre*).

N'hi ha que terminen en a i també són d'una sola terminació (*agrícola, belga, indígena*).

2. Són de dues terminacions els acabats en *-cte* (*exacte, exacta*). Els acabats en *-pte* (*apte, apta*). Els acabats en *-gne* (*digne, digna*), llevat *insigne*.

També són de dues terminacions, entre altres, els següents adjectius: *agre, atre, ample, aspre, còmode, culte, destre...*, els femenins dels quals fan: *agra, atra, ampla, aspra, còmoda, culta...*

Exercicis:

Apliqueu els adjectius següents a un nom masculí i a un de femení:

acomodable, pobre, exsangüe, alegre, apte, negre, rèprobe, benigne, sinistre, illustre, excusable, agre, digne, atre, indemne, noble, simple, vostre, agrícola, feble, triple, inepte tendre, vernacle, ximple, múltiple, neutre, estimable, soluble, confortable, pulcre, magre, dolç, sec, vaga, doble, fúnebre, jove, idòlatra, abstracte, insigne, probable, rude, directe, corrupte, quàdruple, esquerre, ímprobe, terrestre, hipòcrita, nòmada, iconoclasta, univalve, idiota, homicida, celta, pulcre.

Model:

home <i>pobre</i>	home	} <i>jove</i>
dona <i>pobra</i>	dona	
home <i>net</i>	home	} <i>cèlebre</i>
dona <i>neta</i>	dona	

Lliçó VI

Ús de l'apòstrof

1. Els articles *el* i *la* quan van davant una paraula que comence en vocal o *h* es reduïxen a *l'* (ço és, perden la vocal i és substituïda per un apòstrof (')). Exemples: *l'arbre, l'egua, l'hora, l'ungla.*

Però davant paraules femenines que comencen en *i* o *u* febles, ço és, que no porten accent tònic, ha d'usar-se l'article *la* sense apòstrof. Exemples: *la idea, la història, la unió, la humanitat.* (Noteu com en estos exemples la veu no es carrega ni en la *i* ni en la *u* inicials.)

Formen excepció les tres paraules següents: *host, ira, una* (quan *una* és substantiu —hora del rellotge—), que sempre porten l'article *la*, sense apòstrof, per exigències de pronúncia. Exemples: *la host del rei; la ira l'encega; la una de la nit.*

2. Les contraccions *del* (*de + el*) i *al* (*a + el*) es descomponen quan van davant una paraula que comence en vocal o *h*. Escriurem: no *del amo*, sinó *de l'amo*; no *al arbre*, sinó *a l'arbre*; no *al home*, sinó *a l'home*.

3. La preposició *de* es transforma en *d'* quan va davant una paraula que comence en vocal o *h*. Exemples: *d'home*, *d'ara*, *d'àliga*, *d'història*.

Exercicis:

a) Substituïu la ratlleta que hi ha davant cada una de les paraules següents amb l'article corresponent (*el*, *la*, *l'*):

— riu, — casa, — hort, — India, — hindú, — llibre, — hora, — escola, — avi, — ira, — os, — odi, — illa, — unitat, — ús, — intel·ligència, — aigua, — hisenda, — hòstia, — humanitat, — universitat, — olla, — ull, — taula, — humitat, — host, — aire, — ferro, — il·lusió, — unificació, — interí, — irat, — unglot, — uniforme, — orgue, — escolà, — exhalació, — Isabel, — ombra, — hulla.

b) Copieu les frases següents, substituint els punts amb *el*, *la*, *l'*, *d'*, segons calga:

1. ... *home del sac*.
2. *La casa ... els sorolls*.
3. *Raig ... aigua*.
4. *Una arrova ... oli*.
5. *El sant de ... agüelo*.
6. ... *oroneta de plata*.
7. ... *Universitat de València*.
8. *Es prenia un got ... orxata*.
9. *Vingué a ... una del matí*.
10. *No estime ni ... una ni ... atra*.
11. *La pols de ... era*.
12. ... *Història ... Egipte*.
13. *Els misteris de ... India*.

14. *Els drames ... aire.*
15. *... intelligència entre obrers i patrons.*
16. *... unió fa la força.*
17. *... hora ... anar a ... aigua.*
18. *... Himne de ... Exposició.*
19. *... òliba no es xupla ... oli.*
20. *... host del rei En Jaume.*
21. *... ira li encega ... intel·lecte.*
22. *Ve a les dotze i marxa a ... una.*
23. *... humitat rovella el ferro.*
24. *Els furs de ... home.*
25. *... inutilitat de ... armament antic.*

Llicó VII

Ús de B-P

1. En principi de paraula s'escriu amb *b* i no amb *p* les síl·labes *ab*, *ob* i *sub*, i s'escriu amb *p* la síl·laba *cap*. Exemples:

abdomen, abjecció, absència, abstracte, abscissa, absurd;

objecte, obscur, obtindre, obcecació;

subdivisió, subjecte, submergir, subsistir, substància, subterfugi, subvenció;

cap, capçal, capficar, capgirar, captar, captivar, captindre.

Excepcions:

apte, optar, opció, òptic, òptim;

cabdal, cabdell, cabdill.

Tant la regla com les excepcions s'estenen als composts i als derivats (de *substància*, *insubstancial*; de *cabdell*, *cabdellar*).

2. Enmig de paraula s'escriu generalment *p* davant les lletres *t*, *c*, *s* o *n*, i s'escriu *b* davant *d*. Exemples:

acceptar, precepte, adoptar;

inèpcia, adopció, erupció;

catalèpsia, eclipsi, copsar;

hipnòtic;

hebdomadari, molibdén.

Són excepcions: *dissabte, dubte, sobte.*

3. En fi de paraula darrere vocal s'escriu generalment *p* (*cap, tip, escup, llop, rep, cup* (recipient)).

Són excepcions les paraules terminades en *fob*, com *hidròfob*; les terminades en *síllab*, com *monosíllab*; i les paraules *adob, aljub, àrab, boabab, club, enxub, gàlib, nabab, tub* i *cub* (espanyol, *cubo*).

4. En fi de paraula darrere consonant s'escriu *b* en les paraules els femenins o derivats de les quals porten *b*; i s'escriu *p* en aquelles els femenins o derivats de les quals porten *p*. Exemples:

calb (calba).

destorb (destorbar).

corb (corbera).

tomb (tombar).

serp (serpent).

camp (camperol).

llamp (llampegar).

palp (palpar).

5. S'escriu amb *b* la preposició *amb* o *ab* (preferible *amb*).

Exercicis:

a) Copieu les frases següents, substituint els punts amb *p* o *b*, segons corresponga:

1. *Aquell rei a. dicà la corona.*

2. *Era un tema tan a.stracte, que quasi era a.surd estudiar-lo.*

3. *L'a.sència de beguda ens féu pensar en una reunió d'a.stemis.*

4. *És un su.jecte sense su.stància.*

5. *El ca.dill o.tà per ca.tindre's.*

6. *No féu cap ade.te.*

7. *El su.marí es su.mergí en un moment.*

8. *Ca.tiva la seua o.stinació.*

9. *No havia o.stacle que ell no salvara.*

10. *De so.te li vingueren els du.tes.*

11. *El volcà és en eru.ció.*

12. *El dissa.te te comprarem un ca.dell de fil.*

13. *Ca.girava la conversa, aportant su.terfugis.*

14. *L'ado.ció de l'infant es féu sense o.stacles.*

15. *Ens farà l'o.sequi de dir-nos què ha o.seruat durant l'eclipsi de sol.*

b) Copieu les paraules següents, destriant-les en quatre llistes:

1. Acabades en *p* darrere vocal (exemple: *rep*).

2. Acabades en *p* darrere consonant (exemple: *serp*).

3. Acabades en *b* darrere vocal (exemple: *àrab*).

4. Acabades en *b* darrere consonant (exemple: *corb*).

destorb, tomb, filàntrop, hidròfob, bulb, orb, adob, eixarop, tub, palp, cub, romp, corb, calb, xop, alarb, estrep, serp, torb, rep, rumb, llamp, balb, grup, àrab, esclop, cap, llop, tip, colp, sap, escup, cup, trisíl·lab, boabab, aljub, cep.

Lliçó VIII

Ús de G-C

1. Enmig de paraula s'escriu *c* davant *c*, *t*, *s* o *z*.
Exemples: *acció*, *tacte*, *dacsà*, *èczema*.

2. Enmig de paraula s'escriu *g* davant *m*, *n*, *d* o *g*. Exemples: *augment*, *sagnar*, *Magdalena*, *suggerir*.

Són excepcions: *dracma*, *aràcnid*, *estricnina*, *tècnic*, *anècdota*, *sinècdoque*.

3. En fi de paraula s'escriu *c* darrere vocal.
Exemples: *drac*, *rec*, *escric*, *sóc*, *poruc*, *estòmac*, *prèssec*, *únic*, *equivoc*.

Però s'escriuen amb *g* final darrere vocal les paraules que terminen:

en *fag*, com *sarcòfag*;

en *fug*, com *centrífug*;

en *leg*, com *pròleg*;

i les parauls següents, que també són excepció: *demagog*, *pedagog*, *estrateg*, *nàufrag*, *pèlag*, *cartílag*, *aeròpag*, *càstig*, *pròdig*, *zig-zag*.

4. En fi de paraula darrere consonant s'escriu *c* o *g* segons l'escriptura d'atres paraules de la mateixa família. Exemples:

blanc (amb *c*, per *blanca*), *còrc* (per *corcar*), *fosc*

(per fosca), arc (per arcada), desfalc (per desfalc-car).

sang (amb g, per sangonós), llarg (per llarga), alberg (per albergar), dramaturg (per dramaturgia), dring (per dringar).

5. S'escriu amb c la primera persona del present d'indicatiu. Exemple: *prenc, venc, fonc. entenc.*

Exercicis:

a) Copieu les frases següents, omplint els buits amb estes paraules:

accent, occident, pacte, exacte, sacsó, facsímil, eczematós, diafragma, pigmeu, cognom, magnòlia, tècnic, estricnina, dracma, maragda, amígdales, anecdotari, suggestiu, públic, desfalc, arc, blanc, fosc, amarg, taumaturg, fang, zoòfag, febrífug, demagog, anàleg, càstig, pedagog, pròdig, naufrag.

1. *Com ha pogut hi ha molt de ...*
2. *Els enemics firmaren un ... de pau.*
3. *El sol es pon per ...*
4. *Ha vingut un ... a muntar la màquina.*
5. *El gos morí perquè li donaren ...*
6. *El ... d'esta màquina de retratar és molt bo.*
7. *El qui practica la demagògia és un ...*
8. *El lladre tindrà el seu ...*
9. *Encén el llum, que s'ha fet ...*
10. *La nostra revista reproduïx en ... una obra antiga.*
11. *És ... perdre un fill.*
12. *Té un anell amb una pedra que es diu ...*
13. *El ... aplaudí la comèdia.*

14. *Ha tornat a casa el fill ...*
 15. *El paper ... és bo per a escriure.*
 16. *Visitarem l' ... de Cabanes.*
 17. *El compte és ...*
 18. *Pestalozzi és un gran ...*
 19. *L'... s'ha de curar l'èczema.*
 20. *La ... és una flor blanca.*
 21. *De nom és Antoni i de ... Montblanc.*
 22. *És tan baixet que bé se li pot dir ...*
 23. *La ... és una moneda antiga.*
 24. *Ha vollgut operar-se les ...*
 25. *El Banc té un ... de tres mil pessetes.*
 26. *Frai Vicent Ferrer era ...*
 27. *El ... pugué guanyar la platja.*
 28. *El que tu em dius és ... al que ella em digué.*
 29. *Sap tantes anècdotes que farà un ...*
 30. *El seu caràcter és molt ...*
 31. *Este insecte, com no menja si no són matèries animals, es diu ...*
 32. *Un medicament ... perquè lleva la febra.*
 33. *Té l' ... dels francesos.*
 34. *La camisa té un ... dalt del colze.*
- b) Copieu les frases següents, substituint els punts amb g o c, segons calga:
1. *En vore san. tota s'esglaià.*
 2. *Du un doble. als pantalons.*
 3. *Volia regar i no trobava re..*
 4. *Ja he fet el seu encàrre..*
 5. *És més amar. que la fel.*
 6. *El rellampe. ens cegà.*

7. *Entenc que ell és un sacríle..*
8. *El carrer fa un zì.-za..*
9. *L'antropòfa. es menja la carn humana.*
10. *Ha publicat el catàle. de l'Exposició.*
11. *El geòle. estudia la comarca.*
12. *El dramatur. estrenà un drama titulat "La dra.ma".*

Llicó IX

Ús de D-T

1. En principi de paraula i davant consonant s'escriu amb *d* la síl·laba *ad*. Exemples: *addició*, *adjudicar*, *admirar*, *adscriure*, *adverbi*, *advocat*.

Excepcions: *atlas*, *atlàntic*, *atleta*, *atmosfera*.

2. Si la paraula no comença per *ad*, generalment s'escriu amb *t*. Exemples: *viatge*, *platja*, *ritme*, *ètnic*, *potser*, *tatxar*, *guitza*. Excepció: *cadmi*.

3. En fi de paraula s'escriu, per regla general, *t*. Exemples: *prat*, *malalt*, *art*, *elegant*, *rebot*, *pretext*.

Excepcions:

a) S'escriu amb *d* darrere consonant en aquelles paraules els femenins i els derivats de les quals presenten una *d*: *bastard* (amb *d*, per *bastarda*), *verd* (per *verda*), *record* (per *recordar*).

b) S'escriu amb *d*, darrere vocal, en les paraules planes els femenins i derivats de les quals porten una *d*: *àcid* (amb *d*, per *àcida*), *òxid* (per *òxida*).

c) S'escriu amb *d*, darrere vocal, les paraules femenines que terminen en *-itud* i *-itud*. Exemples: *quietud*, *sollicitud*.

Noteu que la paraula *gran* no porta *d* final, no obstant *grandària*, *engrandir*.

Exercicis:

a) Escriviu els primitius o les formes simples que acaben en *d* o *t* i destrieu-los en dues llistes: una, les que acaben en *d*, i l'atra, de les que acaben en *t*:

bastardia, lluentor, fonteta, oxidació, caldejar, educanda, elegància, tumultuós, artifici, ajustar, tardar, fecunda, evidència, retrogradar, vagabundatge, estupendíssim, textual, reverenda, praderia, malaltia, altesa, rotunditat, pontet, fluïdesa, nebotet, profunditat, empeltar, santíssim, acordar, càndida.

Així:

En *d*, *bastardia*: *bastard*.

En *t*, *lluentor*: *lluent*.

b) Copieu les següents frases, substituint els punts amb *d*, *t*, segons calga:

1. *L'aleta farà una exhibició.*
2. *A mire l'a vocat senyor X.*
3. *Dozena de frare.*
4. *Féu un viatge a Portugal.*
5. *El verdel prà és estupen..*
6. *Tan ho ha engrandit que ja és massa gran.*
7. *És un matrimoni fecun..*
8. *Volia portar estendar..*
9. *Està sor com una rella.*
10. *El seu recor ens ompli la vida.*
11. *Baixa molta aigua per l'assu..*

12. *En la resta hi ha minuen. i subtrahen..*
 13. *Este refresc està àci..*
 14. *La taràntula és un aràcni..*
 15. *Suècia és al nor., i Grècia, al sud.*
 16. *Està fent-se massa tar..*
 17. *El car. és punxagut.*
 18. *Entre les roses hi ha un nar.*
 19. *Com és bastard tots li diuen bor..*
 20. *Es posà a babor. de la barca, i a estribor.*
- després.

Lliçó X

Ús de B-V

1. Davant *l* i *r* s'escriu sempre *b*. Exemples:
blau, problema, sublim, braç, pobre, cobrir.

2. Dins les diferents formes d'una mateixa paraula i dins les paraules d'una mateixa família, a una *u* correspon una *v*: *nou: nova, novell, renovar; blau: blava, blavor, emblavir, blavejar.*

I a una *b* o a una *p* correspon una *b*.

corb: corba, encorbar:

llop: lloba, llobet.

Cal notar que dins estes famílies de paraules hi ha algunes pseudo-derivades que trenquen la regla.

Exemple:

corba, però curvilini.

calb, però calvície.

prova, però probable.

llavi, però labial.

3. Si comparem l'espanyol amb el valencià trobem que, en general, a una *b* espanyola correspon una *b* valenciana. Exemples:

bueno = bo.

bolsa = bossa.

jabón = *sabó*.

I que a una *v* espanyola correspon una *v* valenciana. Exemples:

vino = *vi*.

viento = *vent*.

favor = *favor*.

Hi ha, però, excepcions, algunes de les quals anotem:

abeto = *avet*.

abortar = *avortar*.

alcoba = *alcova*.

baba = *bava*.

carabela = *caravella*.

caballo = *cavall*.

Esteban = *Esteve*.

nube = *núvol*.

taberna = *taverna*.

bóveda = *volta*.

I així també són excepcions:

móvil = *mòbil* (*automòbil*, *locomòbil*).

savia = *saba*.

calvo, *calva* = *calb*, *calba*.

convoy = *comboi*.

desenvuelto = *desimbolt*.

vaho = *baf*.

verbena = *berbena*.

verruga = *berruga*.

viga = *biga*.

volcar = *bolcar*.

4. A la terminació verbal espanyola *-aba* corres-

pon la terminació valenciana -ava, o siga, totes les formes del pretèrit imperfecte d'indictiu, dels verbs de la primera conjugació (terminats en *ar*: *parlar*, *sopar*, *cantar*).

parlava, no *parlaba*.

parlaves, no *parlabes*.

parlava, no *parlaba*.

parlàvem, no *parlàbem*.

parlàveu, no *parlàbeu*.

parlaven, no *parlaben*.

passava, *cantava*, *sopava*, *bolcava*, *estava*, *anava*,
mullava, *trencava*, *esperava*, etc.

Exercicis:

a) Substitueix els punts dels mots següents amb *b* o *v*, segons calga:

be.edor, *escri.int*, *ha.er*, *pl.o.ia*, *sa.em*, *automò-
-il*, *alco.a*, *sa.ut*, *sa.i*, *reno.ar*, *dè.it*, *ca.aller*, *re-
can.i*, *ne.a*, *re.entar*, *lla.i*, *xa.acà*, *pa.elló*, *co.ard*,
ad.ocat, *tra.a*, *escri.ia*, *ra.e*, *cor.*, *ja.elina*, *.ogar*,
gle.a, *ra.al*, *canta.a*, *cur.ilini*, *Córdo.a*, *Ha.ana*,
llepa.a, *casca.ell*, *fila.a*, *ba.ejar*, *cantà.em*, *cal.ície*,
ena, *sa.iesa*.

b) Copieu les frases següents, substituint els punts amb *b*, *d*, segons calga:

1. *Perquè sa.ia molt li dien el sa.i.*
2. *El cor. fa una cor.a.*
3. *Tenim vi no.ell.*
4. *Una estre.ada i el ca.all no es mo.ia.*
5. *La bla.or del cel tot ho embla.ia.*
6. *La nit de la .er.ena balla.a bé.*

7. *La sa.a del pi.*
8. *Un .ermell pujat de to.*
9. *Re.entà una co.erta de l'automò.il.*
10. *Pinta.a unes ga.arres en el port.*
11. *Posava el casca.ell al gat.*
12. *El seu tre.all era d'espa.ilat.*
13. *Tenia un gra.at del segle XV^a.*
14. *La jove era es.elta i viva.*
15. *El go.ernador és cordo.és.*

Llicó XI

Ús de G-J

1. Davant e i i escriurem g i no j, per regla general. Exemples: *gesta, gent, girar, Girona*.

Escrivim *rajar*, però *rages*; *viatjar*, però *viatges*; *jutjar*, però *jutge*; *penjar*, però *penges*; *enveja*, però *envegem*.

2. Davant *-ecc* i *-ect* escrivim *j*. Exemples: *abjecte, projecte, adjectiu, abjecció, subjecció, injecció*.

3. Escrivim *j* en les paraules següents: *jeia, jeure, jerarquia, jeroglífic, jersei, majestat...*

4. Escrivim *j* en alguns noms propis i en llurs derivats. Exemples:

Jesús (jesuïta), Jeroni, Jeremies (jeremiada), Jerusalem, Jehovà.

Exercicis:

a) Substituïu els punts amb *g, j, tg, tj*, segons calga:

.elatina, .eladora, .ipó, .irafa, .erra, .eràrquic, hidro.en, me.e, .emec, .elor, .imnàs, passe.em, .eneral, pa.es, llepole.ar, .eremiada, presta.e, va.a, ma.estuós, lle.or, planta.e, .esuític, men.ívol, .u-

*bilació, .uliol, .ardí, .eniva, .ín.ol, en.inyer, le-
.ítim.*

b) Copieu les frases següents, substituint els
blancs com en l'exercici anterior:

1. *El me.e curava una malalta.*
2. *Re.irà fins l'alcova.*
3. *L'astròleg explicava una lliçó d'astrolo.ia.*
4. *La neuràl.ia no el deixa viure.*
5. *Amb este ob.ecte aniràs on voldràs.*
6. *Està sub.ecte a revisió.*
7. *La sub.ecció no li prova.*
8. *Ha caigut en la més baixa ab.ecció.*
9. *Els via.es són cars.*
10. *Hi ha un .esuïta .ironí.*
11. *Aní a València el mes de .ener passat.*
12. *Porta un .ersei a quadros blancs i negres.*
13. *L'in.ectable em costa quatre pessetes.*
14. *"El maniquí d'ar.ila" és una novelleta.*
15. *Quan escrigues no poses massa ad.ectius.*

Lliçó XII

Ús de la lletra H

1. Per motiu etimològic hi ha paraules valencianes que porten *h* inicial o medial. Exemple:

home, haver, conhort, subhasta.

No es pot donar, doncs, cap regla ortogràfica per a l'ús correcte d'esta lletra muda.

Generalment, en valencià s'escriu amb *h* les paraules que en espanyol s'escriuen amb la tal lletra. Exemples: *haber* = haver; *hacienda* = hisenda; *hélice* = hèlix; *heraldo* = herald; *heredero* = hereu; *hernia* = hèrnia; *hidalguía* = hidalguia; *hiedra* = heura; *hierba* = herba; *hortelano* = hortolà.

2. Hi ha unes quantes paraules que en espanyol s'escriuen sense *h* i que les corresponents valencianes sí que la porten. Exemples: *ham, hivern, hissar, harmonia, filharmònic, subtrahend...*

3. S'escriu *h* final en les interjeccions. Exemples: *ah!, eh!, oh!, bah!*

4. La combinació *ch* no és pròpia del valencià.

Es tolera:

En paraules estrangeres adaptades sense canvi ortogràfic: *lunch.*

En els cognoms, per ser tradicionals: *Lluch*.

Cal suprimir-la en final de noms geogràfics. No *Albuixech*, sinó *Albuixec*.

En els casos en què es tolera, el so de *ch* és sempre *c* (= *k*), llevat de les paraules estrangeres d'adopció: *chic* (fr.).

5. Escrivim sense *h*: *abillar*, *os* (*hueso*), *ou* (*huevo*), *orfe* (*huérfano*), *orxata*.

Exercicis:

Amb els mots següents feu dues llistes: una de mots amb *h* i una altra de mots sense *h*:

a) *ham*, *horrible*, *heura*, *harmonia*, *adhesió*, *conhort*, *prohibir*, *hissar*, *home*, *exàgon*, *subhasta*, *vehement*, *herbolari*, *hereu*, *inhumà*, *heroi*, *exhaust*, *alcohol*, *humitat*, *hàbil*, *hivern*, *malhumorat*, *vehicle*, *ahir*, *hexàmetre*, *filharmònic*, *orxata*, *os*, *ou*, *orfe*, *herald*, *himne*, *ah!*, *ègida*, *eh!*, *ei!*, *bah!*, *elm*, *erta*, *haca*, *herba*, *harpia*, *hèrnia*, *hortolà*, *ermità*, *abillament*, *hamaca*, *subtrahend*, *minuend*, *os*, *ós*, *hort*, *hostal*.

b) Amb cadascuna de les paraules de la llista anterior feu una clàusula o frase.

Exemple: *He comprat un ham per tal de peixcar.*

Llicó XIII

Ús de IG-TX

1. En fi de paraula, el so de palatal africada sorda (*ch* espanyola) és representat per *ig* darrere *a*, *e*, *o* i *u*. Exemples: *maig*, *lleig*, *goig*, *fuig*.

Darrere de *i* és representat per *g*. Exemples: *mig*, *desig*, *Tírig*, *trepig*.

2. *Tx*, que representa el so de *ch* espanyola, no s'escriu ni en principi ni en fi de paraula. Cal anotar, però, les excepcions:

S'escriu *tx* en principi de paraules estrangeres com *Txecoslovàquia* i derivats.

S'escriu amb *tx* final un reduït nombre de paraules els derivats de les quals porten *tx* medial. Exemples: *despatx* (de *despatxar*), *empatx* (d'*empaxar*), *campetx* (de *campetxos*), *escabetx* (d'*escabetxar*), *bolitx* (de *bolitxada*), *resquitx* (de *resquitxos*), *cartutx* (de *cartutxera*), *gavatx* (de *gavatxos*).

Exercicis:

a) Ompliu els buits de les frases següents, amb estes paraules:

maig, faig, boig, rebuig, cartutx, safareig, vaig, passeig, esquitxat, bateig, gavatxos, lleig.

1. *El mes de ... és bonic.*
2. *Ahir jo ... anar al teatre.*
3. *Passava pel carer, i un automòbil m'ha ... tot de fang.*
4. *Pobre, s'ha tornat ... i l'han hagut de tancar.*
5. *Hem anat de cacera i hem tirat fins que no ens ha quedat ni un sol ...*
6. *Hem fet un ... en barca.*
7. *Tu et quedes la flor i a mi em dones el ...*
8. *Si jo sóc el padri i tu la padrina, demà farem el ... del fillol.*
9. *Va a rentar la roba al ...*
10. *Dels francesos també en diuen despectivament ...*
11. *No hi ha cap infant ...; tots són bonics.*
12. *Demà ... festa perquè és el meu dia.*

b) *Escriure els primitius de les següents paraules:*

- De despatxaria: ...*
- De empatxava: ...*
- De tatxadura: ...*
- De gavatxeria: ...*
- De bolitxa: ...*
- De esquitxada: ...*
- De resquitxet: ...*
- De cartutxeria: ...*
- De escabetxada: ...*

De *campetxos*: ...

De *oratjol*: ...

De *estotjar*: ...

De *fugir*: ...

De *mitjos*: ...

De *desitjos*: ...

De *rojoj*: ...

De *safaretger*: ...

De *afegir*: ...

De *trepitjador*: ...

De *bogeria*: ...

Així:

De *despatxaria*: *despatx*.

De *oratjol*: *oreig*.

Llicó XIV

Ús de la Q i C davant U

1. La *q* davant *u* seguida de *e* o *i* fa que la *u* siga lletra muda. Exemple: *soques, quina, querubí, quinquar*.

2. Si amb les tals grafies s'ha de pronunciar la *u*, esta *u* porta dièresi. Exemples: *qüestió, obliquïtat*.

3. La *q* davant *u* seguida de *a*, *o*, fa que la *u* es pronuncie formant una sola síl·laba: *quatre, quota (qua-tre, quo-ta)*.

4. Davant *u* feble, o siga, no accentuada tònicament, seguida de vocal, s'escriu generalment *q*. Exemples: *equador, pasqua; eqüestre, delinqüent, aquós; obliquïtat*.

Fan excepcions: *acuïtat, ipecacuana* i els derivats de:

cua, cuir, cuina, evacuar, cuïtar, cuitós, conspicu, innocu perspicu, proficu, promiscu, vacu.

Si les combinacions *qua, quo* són monosil·làbiques, com hem dit, també ho són les *qüe, qüi*. Exemples: *qua-dern, quo-cient, fre-qüent, obliquïtat*.

Les combinacions *cua*, *cue*, *cuï*, *cuo*, són bisil·làbiques. *evacu-ar*, *cu-etejar*, *vacu-ïtat*.

Exercicis:

Separau amb un guionet les síl·labes de les paraules següents:

quatre, *quan*, *qual*, *quart*, *quadrilàter*, *equador*, *esquarterar*, *obliqua*, *pasqua*, *qüestió*, *eqüestre*, *freqüent*, *conseqüència*, *delinqüent*, *deliquescents*, *obliqües*, *obliqüitats*, *aquós*, *quota*, *aliquota*, *quocient*, *quotidià*.

acuïtat, *conspícua*, *conspicüitat*, *cuassa*, *cueta*, *cua*, *evacuar*, *innòcua*, *innocüitat*, *ipecacuana*, *perspícua*, *perspicüitat*, *profícua*, *promiscua*, *promiscüitat*, *promiscuar*, *vàcua*, *vacüitat*.

b) Substituïu els punts dels mots següents amb *cu*, *qu* o *qü*, allà on calga:

.uallarga, *.estió*, *promis.uació*, *delin.uència*, *des.uar*, *conse.uent*, *a.uosa*, *.uadrat*, *.uinera*, *.uasi*, *.uartera*, *.uall*, *.uitós*, *.uaranta*, *.uiro*, *.uern*, *.uadrilla*, *.ualificatiu*, *fre.uentar*, *pas.ues*.

Llicó XV

Ús de la L doble (l'l)

La combinació *H* (*l* doble amb el punt volat enmig) és usada sempre que es duplica el so *l*. Avui que la pronúncia valenciana és en part defectuosa, quasi és impossible distingir pel so l'ortografia de les paraules amb *l* o amb *H*, és a dir, que no es pot fer ben bé la distinció entre el so *l* palatal i el so *H* geminat.

Així, no es poden donar regles d'ortografia sobre l'ús de *H*. Cal, doncs, retindre en la memòria les paraules més usades que porten *H*.

1. S'escriuen amb *H* les següents paraules i llurs derivats:

allegar, alegoria, allegro, alleluia, allicient, al·ligació, allocució, alludir, allucinar, alluvió, ampullós, apel·lació, aquarella, armillar, axillar, bagatella, bèl·lic, callígraf, cancellar, capillar, caravel·la, carretella, cavillar, cella, cèl·lula, circumvallació, col·laborar, col·lapse, col·lateral, collecció, col·lega, col·legi, col·ligar, col·lisió, col·locar, col·loqui, compèllir, constellació, corolla, corollari, cristallí, damisella, destil·lar, ellipse, escarapella, emollient,

estellar, excellent, expellir, fallaç, fallera, fallible, filloxera, flagellar, fumarella, gàllic, gallinaci, gorilla, hellènic, idihi, il·lació, il·legal, il·legible, il·legítim, il·lès, il·lícit, il·limitat, il·lògic, il·luminar, il·lús, il·lustrar, imbecilitat, impellir, instal·lar, intel·lecte, intel·ligència, interpellar, libèl·lula, lili·putenc, malleable, maxillar, mèdulla, metàl·lic, metal·loide, mil·lenari, mil·lèsim, miscel·lània, mollície, mollusc, mortadella, novella, nulla, nullitat, ombrella, oscillar, palladí, palli, palliar, pàllid, paral·lel, parcel·la, pastorella, pel·lícula, pollen, procel·lós, pulular, pupilla, pusillànime, putxinella, rebel·lió, refocillar, repellir, satèl·lit, sibilla, síl·laba, sil·logisme, sol·lícit, tarantella, telur, tilla, titillar, tranquil·litat, vacillar, velleïtat, violoncellista, vitella, xinella.

Exercicis:

- a) Copieu tots els mots de la llista anterior (§ 1), fixant-vos molt en el significat llur.
- b) Feu-vos dictar els mots copiats, i després corregiu-vos-els vós mateix, si cal.
- c) Feu vint clàusules o frases en les que entren al menys vint dels mots de la llista copiada.

Model:

1. *Va allegar que l'allegoria de la caravel·la estava dibuixada per una damisella.*

Llicó XVI

Ús de M - MP - N

1. Davant *b*, *p* i *m* escrivim sempre *m* i no *n*.
Exemples: *sembrar*, *acampar*, *immens*.

S'exceptuen: *granment*, *tanmateix*, *benmerixent*.

2. Davant *f* s'escriu *m*. Exemple: *triomfar*,
limfa.

3. En principi de paraula i davant *f* escrivim
con, *en*, *in*. Exemple: *confiança*, *enfarinar*, *influir*.

S'exceptuen: *èmfasi*, *emfisema*, *emfraxi* i llurs
derivats.

4. Davant *n* escrivim *m* o *n*, segons la pronun-
ciació. Exemple: *indemne*, *annistia*, *innat*, *inne-
cessari*.

5. Davant qualsevol atra consonant escrivim *n*
per regla general. Exemples: *tancar*, *renda*, *orenga*,
penjar, *enlairar*, *conquerir*, *pensar*, *enriquir*, *inte-
rior*, *convindre*, *punxa*, *benzina*.

S'exceptuen: *Comte* (esp. *conde*), *empremta*, *im-
premta*, *femta*, *somriure*, *premsa*, *tramvia*, *duumvir*,
triumvir, *Samsó*. També s'exceptuen les paraules
que comencen per *circum*: *circumferència*, *circum-
vallació*.

6. S'escriu *mp* en algunes paraules, així com en llurs derivats, tals com: *assumpció*, *assumpte*, *atemptar*, *compte* (esp. *cuenta*), *consumpció*, *exempció*, *exempt*, *impromptu*, *metempsícosi*, *peremptori*, *presumpció*, *prompte*, *redempció*, *sumptuós*, *temps*, *temptar*, *transsumpte*.

Exercici:

Substituiu els punts dels mots següents per *m*, *n* o *mp*, segons corresponga:

to.ba, *pà.pol*, *e.malaltir*, *gra.ment*, *co.fessar*,
e.fosquir, *i.fant*, *è.fasi*, *si.fonia*, *colu.na*, *i.nova-*
ció, *ve.çut*, *e.dolat*, *à.gel*, *me.jar*, *e.llestir*, *i.quie-*
tud, *ho.ra*, *da.sa*, *aju.tar*, *ca.vi*, *a.xova*, *o.ze*, *cir-*
cu.stancial, *rede.ció*, *dese.bre*, *te.ple*, *i.mortalitat*,
be.mereixent, *co.fondre*, *e.febrat*, *i.finit*, *e.fàtic*,
a.fibi, *sole.ne*, *e.negrit*, *co.cert*, *re.da*, *a.goixós*,
e.lairar, *co.querir*, *co.reat*, *pe.sament*, *ca.tar*, *e.ve-*
ja, *pu.xagut*, *do.zella*, *pre.sat*, *circu.stància*, *te.ta-*
tiva.

Lliçó XVII

Ús de R - RR

1. En principi de paraula escrivim una *r* (*roca, riu*), la qual té el so fort.

2. Enmig de paraula començant síl·laba després de consonant escrivim una *r* (*enraonar, somris*), la qual té el so fort.

3. Enmig de paraula i entre vocals escrivim dues *rr* (*terra, córrer, sorra*).

Són excepció i per tant s'escriu una sola *r*, la qual té so fort, després dels prefixos *a, anti, mono, contra, supra, bi, tri*, etc. Exemples: *arítmic, anti-ràbic, monoritme, contrarevolució, suprarenal, bi-rectangle, trirectangle*.

També s'escriuen amb una *r*, però separant els components amb un guionet, les paraules compostes de substantiu i adjectiu i de verb i nom.

Així: *barba-ros, cara-redó* (substantiu i adjectiu).

penja-robes, busca-raons (verb i nom).

4. S'escriu amb *r* final:

Tots els infinitius aguts: *portar, haver, sentir, fer*.

Tots els infinitius plans que no acaben en *-re*: *créixer, conèixer, vèncer*. (Però sense *r* final: *cabre, vendre, riure*.)

Tots els noms substantius o adjectius els femenins o derivats dels quals presenten una *r*: *clar, madur, flor, xiprer*.

Tots els substantius formats amb els sufixos *-ar* (collectius o de lloc): *canyar*; *-er* (noms de persona, de lloc, d'instrument, de planta): *fuster*; *-or* (noms abstractes derivats d'adjectius i de verbs): *blancor*; *-dor* (noms de lloc, instrument: *rebedor, espolsador*).

Cal posar esment en l'ús de la *r* en final de paraula, puix que en alguna comarca valenciana la pronúncia popular suprimeix este so. Així: *rectó, doctó, fusté, darré, podé*, mentre que la grafia exacta és la indicada i que aplicada a estos casos fa: *rector, doctor, fuster, darrer, poder*.

En atres comarques i sobretot dins la ciutat de València, és pronunciat per algú: *pèdrer, véndrer, ríurer*. Esta *r* final dels verbs en *re* és un castellanisme (*perder, vender, reir*) que cal foragitar de la pronúncia i, naturalment, de l'escriptura. Forma correcta: *perdre, vendre, riure*, sense *r* final.

Exercicis:

a) Escriviu els infinitius de les formes verbals següents:

comptava, portaré, menjaria, comencí, anava, havia, voldré, puc, sentia, compadiré, aplaudiràs, be-

neiré, donava, fea, dia, duia, tem, espremia, vencia, creixem, coneixeu, sóc, corregut, perdiem, rebrem, absolia, venut, respost, cauré, bevies, riuràs, clourem.

Així:

comptava = comptar.

portaré = portar.

b) Escriviu els primitius de les paraules següents:

claredat, lleugeresa, madura, darrerries, floria, adolorit, poruga, xipreret, pintora, carreró, senyoret, doctoral, papereria, calorós, pastoret, escalforet, fusteria, espolsadora, gallineret, ploraner.

Així:

claredat = clar.

lleugeresa = lleuger.

c) Suprimiu el signe + de les paraules compostes següents i escriviu-les segons s'ha indicat (regles 1 i 2), intercalant un guionet o no:

contra + registre, barba + ros, contra + revolució, supra + renal, busca + raons, bi + rectangle, cara + redó, bi + refrigent, cerca + renous, a + rítmic, anti + religiós, penja + robes, mono + rim, salta + regla.

Lliçó XVIII

Ús de X - IX

1. En principi de paraula s'escriu *x* per a representar el so de *ch* espanyola (*xic*, *xiular*, *Xelva*) i per a representar el so anomenat *xeix* (*Xàtiva*, *xarop*, pronunciat per alguns valencians *Eixàtiva*, *eixarop*).

2. Enmig de paraula i darrere *a*, *e* o *i* s'escriu *ix*. Exemples: *faixa*, *peix*, *boix*, *fluix*.

I darrere de consonant s'escriu *x*: *panxa*, *punxa*, *marxa*, per a representar el so de *ch* espanyola.

3. Enmig i en final de paraula el so anomenat *ics*, o siga el so de *c* seguit de *s* (*cs*) o de *g* seguit de *s* (*gs*), és representat per *x* i solsment s'usa en noms d'origen erudit els corresponents espanyols dels quals presenten una *x* o bé una *j*. Exemples: *convex*, *òxid*, *text*, *excursió*, *expiar*.

Exercicis:

a) Omplir els buits de les frases següents amb estes paraules:

xarop, *xifra*, *xopat*, *punxar*, *marxar*, *guix*, *disbauxa*, *clixé*, *rauxa*, *nauxer*, *caixa*, *madeixa*, *eixam*, *eixamplar*, *gruix*.

1. *He begut un ... de taronja.*
2. *Obtingué una gran ... de vots.*
3. *En collir les roses es va ... el dit.*
5. *Va ... ahir a Castelló i València.*
6. *Té una Venus de ...*
7. *Esta fotografia té un ... estupend.*
8. *Una ... de vent arrencà un arbre.*
9. *Ha estat feta una ... només en licors.*
10. *El ... ha fet la travessia de l'Atlàntic.*
11. *Obri la ..., i porta'm el paquet que hi ha.*
12. *Em donà un ... d'abelles.*
13. *No volia ... el seu jardí.*
14. *Pel fil treurem la ...*
15. *Esta paret té trenta centímetres de ...*

b) Escriure els plurals de les paraules següents:

axioma, excellent, extensió, eixamplament, flexió, punxó, índex, examen, ortodox, eixugamà, exemple, aixadella, complexió, expiació, moixó.

Així:

axioma = axiomes.

excellent = excellents.

Lliçó XIX

Ús de la Ç

1. La lletra ç (c trencada) té el so de s sorda i s'escriu davant *a, o, u* i en final de paraula, però mai no s'usa davant *e, i*. Escrivim *vencem, vencia; felicitat, felices*; però *venç, vençut; feliç, feliços*.

2. A les formes de verb amb *c* corresponen les formes germanes amb ç (dins les diferents formes d'una mateixa paraula, o dins les paraules d'una mateixa família. Exemple: de *comerciar, comerç; de places, plaça*.

3. S'escriu amb ç les paraules derivades que terminen en *-ança* i *-ença*: *enyorança* (d'*enyorar*); *esperança* (d'*esperar*); *fermança* (de *fermar*).

4. S'escriuen amb ç els adjectius d'una sola terminació acabats en so de s sorda: *audaç, capaç, veraç, feliç, atroç* i els adverbis terminats en *-ment*: *audaçment, feliçment, atroçment*.

5. S'escriuen amb ç les paraules següent i llurs derivats:

agençar, alçar, amenaçar, arç, argenç, arromançar, arronçar, avançar, avenç, balanç, balança, balbuç, boç, braç, ça (adverbi), *cabeç, cabeça, caçar,*

calç, calça, calçotets, calçar, cançó, capçal, capçana, capçó, capçar, cerç, ço, començar, comerç, curaçao, destroçar, dolç, dreçar, encalçar, eriçó, eriçar, escorç, escorça, escorçó, esmerçar, estruç, faç (substantiu), façana, falç (substantiu), força, França, glaç, jaç, jonça, llaç, llança, llençar, llenc, llençol, lliça, lliçó, lluç, maça (nom d'instrument), mançanilla, març, novençà, onça, peça, pedaç, pinça, pitança, plaça, plançó, Provença, puça, raça, solaç, terç, terça, torçar, torçó, traç, traça, variça, veça.

Si comparem el valencià amb l'espanyol vorem que a la z espanyola no correspon sempre ç, sinó que unes vegades cal escriure ç (*esfuerzo: esforç*); altres, s (*arroz: arròs*), i altres, ss (*azud: assud*). Per això no es pot donar una regla ortogràfica basada en la tal comparació. Per a l'ús correcte de la ç és bastant recordar les tres primeres regles i recordar la llista de paraules amb ç. En cas de dubte consulteu el *Vocabulari Ortogràfic Valencià* o un bon Diccionari.

Exercicis:

a) Copieu les paraules següents i substituïu els punts amb ç o s, segons calga:

descal.ar, defen.a, pen.a, balan., dan.ar, comen.ar, noven.ana, feli., can.ar, gla.ar, an.a, esperan.ar, ofen.a, pan.a, creen.a, dispen.a, den.a, enyo.ran.a, pla.a, cap.a.

b) Copieu les frases següents i substituïu els punts amb ç o s, segons corresponga:

1. *El senyor X. no vol finan.ar el nostre comer. d'arròs.*

2. *Tinguem present la renaixen.a del País Valencià.*

3. *Cal al.ar, real.ar i exal.ar la llengua valenciana.*

4. *El ca.ador va ca.ar un estru. a la porta de sa casa.*

5. *Primer m'agafà del bra. i després m'abra.à.*

6. *Volia destro.ar les lli.ons del mes de mar..*

7. *Es va agen.ar un llen.ol de llen..*

8. *Apeda.ava una cal.a sense esperan.a de fer-ho bé.*

9. *La nostra ra.a no pen.a que fón dominada per la for.a.*

10. *Amb la fal. va tra.ar unes ratlles amb poca tra.a.*

11. *Fón un acte auda.ment portat a terme.*

12. *Feli.ment la llan.a no destro.à la cap.a de cartó.*

Lliçó XX

Ûs de la S - SS - Z

El valencià posseïx una *s* sorda o forta (*savi*, *pensa*, *pas*) i una *s* sonora o suau (*cansa*, *nosa*, *grisa*).

1. En principi de paraula el so de *s* sorda és representat per *s*, i el de *s* sonora, per *z*. Exemples: *savi*, *sentir*, *sostre*; *zero*, *zèfir*, *zona*.

Igualment es representen enmig de paraula entre una consonant i una vocal. Exemples: *dansa*, *premsa*, *capsa*; *colze*, *donzella*, *benzina*.

Excepcions: el prefix *trans* (*transatlàtic*) i les paraules *endinsar* i *enfonsar*.

2. Entre dues vocals, el so de *s* sonora és representat generalment per *s*, i el de *s* sorda, per *ss*. Exemples: *casa*, *desembre*, *camisa*; *grossa*, *rossa*, *possible*.

3. S'escriu *z* entre dues vocals, i no *s*, ni *ss* ni ç, en les paraules cultes d'origen grec. Exemples: *amazona*, *àzim*, *trapezi*; les terminacions en *-zoic* (*paleozoic*) i *-zoari* (*protozoari*) i les començades per *zoo* (*zoologia*, *zootècnia*).

4. S'escriu *s* i no *ss* darrere els prefixos llatins

ante, contra, entre, sobre, supra, uni, bi, tri, i els prefixos grecs *a* (privatiu: *asimètric* = *no simètric*), *anti, hipo, para, mono, tri, tetra, poli*, etc. Exemples: *antesala, contrasegell, entresuar, sobresaturar, suprasensible, unisexual, bisectriu, trisecció; asèptic, antisocial, hiposulfit, parasintètic, monosèpal, disíl·lab, polisulfur*.

5. S'escriuen amb *s*, *ss* els sufixos de derivació *-às, -assa (-ass-), -ís, -issa (-iss-), -ús, -ussa (-uss-), -dís, -dissa*.

Exemples: *canemàs* (de *cànem*), *cuirassa* (de *cuir*), *vergassada* (de *verga*) *pinassa* (de *pi*). També *carabassa, fogassa, rabassa, mostassa; embarassar, granissar, bardissa, llonganissa; canyís* (de *canya*), *pedrís* (de *pedra*). També *panís, pastís, vernís, mestís...*

Exercicis:

a) Copiar les paraules següents, substituint els punts amb *z* o *s*, segons calga:

.abata, .ina, don.ell, .ig-.ag, col.ada, .ona, .elador, tran.ició, .enat, .onoritat, prem.at, tran.itori, .odíac, dan.ar, .enital, .ebra, ben.ina, íngar, endín.ava, enfon.a.

b) Copieu les paraules següents, substituint els punts amb *s* o *ss*, segons calga:

hortali.a, mu.eu, adhe.ió, ve.ar, fra.e, plomi.ol, pro.àpia, cri.i, carni.er, sínte.i, gro.a, pro.èlit, anti.emita, po.e.ió, poli.ulfur, di.oldre.

c) Copieu les vint paraules següents, substituint els punts amb *ç, c* o *z*, segons calga:

en.endre, Bi.anci, .paleo.oic, .endra, ama.ones, .igró, cabe.a, col.e, temen.a, descal.ar, esmor.ar, adre.ar, for.a, .odíac, o.on, topa.i, far.ir, cator.e, o.ell, quin.ena.

d) Substituíu els punts amb s, ss, ç o z, segons calga:

1. *Els go.os es menjaven la carnu.a.*
2. *Porta una pelu.a pel coll.*
3. *El llaurador herba.ava el bancal.*
4. *La coloma.a és bona per als horts.*
5. *La duque.a marxà a l'estranger.*
6. *Venus és una dee.a de la pagania.*
7. *La mestre.a ja fa llegir en valencià a les nenes.*
8. *La metge.a llegirà un discurs.*
9. *Les imatges poètiques li són fugi.eres.*
10. *L'encegà la lluï.or dels miralls.*
11. *Després de grani.ar s'a.erenà l'hora.*
12. *Es menjarà la llongani.a que comprí al carni.er.*

Llicó XXI

Sobre les paraules compostes

En general les paraules compostes s'escriuen unint els diferents elements formant una sola paraula: *capgirar*, *apagallums*, *portamonedes*, perquè tenen la força d'una sola paraula.

Però s'han d'escriure amb un guionet entre llurs elements en els casos següents:

1. Quan el primer element acaba en vocal i el segon comença en *r*, *s* o *x*. Exemples: *busca-raons*, *gira-sol*, *escura-ximeneres*.

2. Quan estan composts de dos adjectius del tipus *històrico-arqueològic*. Exemples: *Físico-matemàtic*, *plano-convexa*, *hispano-americà*, *greco-llatí*. També *sord-mut*.

3. Quan són composts amb els pefixos *pseudo*, *sots*, *vice*, *ex*. Exemples: *pseudo-apòstol*, *sots-inspector*, *vice-president*, *ex-secretari*. També *pre-rafaelista*, *no-res* (substantiu), *després-ahir*, *poca-vergonya*, etc.

4. Les paraules *cap-i-cua*, *nord-est*, *adéu-siau*, *bum-bum*, *gori-gori*, *zig-zag*, *vint-i-u*, *vint-i-dos*, etcètera.

Exercicis:

Suprimiu el signe + de les paraules compostes que hi ha en les frases següents i substituïu-lo intercalant un guionet o no:

1. *He deixat el capell en el penja+robes.*
2. *Va vindre un home cama+sec i barba+ros.*
3. *El porta+llapis li costà vint+i+cinc cèn-tims.*
4. *Tenia una botella d'aigua+ardent.*
5. *Comprà un espanta+mosques despús+ahir.*
6. *El teu fill és un tasta+olletes i un plora+miques.*
7. *El serbo+croata que coneixem és un lletra+ferit.*
9. *El vice+president del Comité hispano+suís.*
9. *Despús+demà vorem què fa eixe poca+pena.*
10. *Pren el compta+gotes.*
11. *Posa't el guarda+pols.*
12. *El sord+mut es dedicava a resoldre tren-ca+caps.*
13. *L'estira+cordeta s'ha fet agrana+carrers.*
14. *L'auto+mòbil té trencat el guarda+rodes.*
15. *Després de contra+dir ens digué: Adéu+siau.*
16. *Has vist ja "La Venta+focs"?*
17. *Farem una Exposició Històrico+Arqueolò-gica.*
18. *El salta+taulells és un busca+raons.*

19. *Antoni és molt prim+mirat.*
20. *L'ex+rector collecciona cap+i+cues.*
21. *És una columna pre+romana.*
22. *Visitarà el nord+est d'Europa.*
23. *Tocaren a mata+degolla.*
24. *És una aigua minero+medicinal.*

Llicó XXII

Sobre els pronoms febles

1. Els pronoms febles revestixen formes diferents segons que vagin davant o darrere del verb i este comence o termine en consonant o vocal (o *h*).
Estes formes són:

Primera forma:

me te se nos vos lo la los les li hi ho ne

Segona forma:

'm 't 's 'ns us 'l — 'ls — — — — 'n

Tercera forma:

em et es ens — el — els — — — — en

Quarta forma:

m' t' s' — — l' l' — — — — n'

2. Quan els pronoms febles van davant del verb s'apostrofen si el verb comença en vocal o *h*. Exemples: *m'escriu, s'adorm, t'havien vist*.

Quan va darrere el verb s'ajunten a ell amb un guionet, fora del cas en què calga apostrofar-los. La pronúncia ens guiarà per a escriure'ls correctament. Exemples: *doneu-me, posa-li; dóna'm, vore'l*.

3. Quan el pronom va davant del verb i forma

síl·laba a part s'escriu sense guionet ni apòstrof. Exemples: *em diu, us dia, li parla*.

4. Davant o darrere del verb poden anar dos o tres pronoms febles que se separen amb un guionet o bé amb un apòstrof, segons la regla per a un sol pronom. La pronúncia, però, ens serà una bona guia. Exemples: *dóna-me-la, espereu-nos-hi, deixa'ns-la, digueu-me'l, pinta-te-la, pinta-te'l, fes-s'ho; menjar-se-me-la, posar-se-te'l, se te la posa, se m'ho rebenta, se te l'emporta*.

5. Els pronoms febles mai no s'apostrofen per contacte amb una atra paraula que no siga un verb o un altre pronom feble.

Així, no escriurem: *no'm vol, sino no em vol; no ella'l mirava, sinó ella el mirava; no el pare'ns ho diu, sinó el pare ens ho diu*.

Exercicis:

a) Copieu les paraules següents, separant-ne convenientment amb un apòstrof o guionet, o sense, les combinacions de verb i pronom feble:

disme, escriviunos, rentantte, banyeuos, alçarse, escriuli, traulo, prenlos, culla, porteules, fesho, véshi, dune;

escriurem, mirans, rentat, combatreus, perdres, enviali, portal, portals, portala, traureles, miraho, anarhi, trauren;

emtrau, ensmira, etveu, usmiren, esveu, lidic, elporten, elsfan, laduien, lesfeen, hopaguen, hivan, envenen;

mescoltava, ensescoltava, tentenia, usescriu, sal-

*ça, liharespost, lhatret, elshatret, hoescoltava, hiha-
pujat, nhavia.*

b) Copieu les paraules següents, separant-ne convenientment les combinacions de verb i els dos pronoms febles:

*anarmen, deixamen, menrecordaré, menhapres,
fixarmhi, mhipensaré, fesmho, donamho, mhopen,
poseumeles, melesposa, deixeuemela, simelapren-
gués, cullmels, melsdóna, csmel, nomelportes,
melhapres, anemnoson, ensenrecordem, ensuhan-
portat, porteunoshi, disnoshon, escriurenshe, ensho-
dirà, dónansles, enslesenvia, enshandonat.*

c) Copieu les paraules següents, separant-ne convenientment les combinacions de verb i els tres pronoms febles:

*semhiconeix, posarsetho, menjarsetela, enshipo-
sa, melhiposa, traumelen, elshiposa, menjarsetel,
menjarsensel, setemposa (al davant), sensemposa
(al davant), sensenriu, setelmenja, setelhamenjat,
senselmenja, enshamenjat.*

Lliçó XXIII

Exercicis de repàs

a) Copieu el poema que seguix, corregint-ne les errades que han estat fetes expressament:

EL SOMNI DELS TARONGERS

*Era una nit pueril, téndra, abrilenca,
amb pols adamantina en lloc de estrelles,
amb una lluna plena que dirias
el rostre en nacar d'una santa jove
i amb nubolets de llana sinse mácula
surant benicnament per dins del èter.
Io, vianant de vies sens monxoia,
laç d'amidar amb pases rocs inhòspits,
vaig seure, per Morféu, sota'l brancatje
de uns terongers nebats de flór cerúlia
qu'exhallaba un perfum gros i finísim;
un perfum qu'esmunyia's pels conductes
humits del nas, dels ulls, de les orelles;
un perfum que's unflaba dins el crani
donant plasticidad al suc dels somnis...
I'm vaig vore portat per l'aire lívid*

a la sala d'un blanc palau marmòri
sense fret ni calor, sens llum ni fosca,
lliure de qualitats i de mancances,
on vaig sopar, amb boca de famèlic,
lluç que no coneix sanc, gallina eixuta,
pa de farina sense rent, pa àzim,
i vi cullit a Màlaga, tant líric.
Després, dotse doncelles tot just pubers,
amb corona de ròssa aleixandrina,
amb túniques de seda camperolla
i amb ulls sense color com les estàtues,
me enmenaren, cantant sáfics poemes,
al cambril de una dama que s'asseia
damunt trona macnífica de vori
i's drapaba amb in-tactes pells d'ermíni.
La dama, qu'era verje, va endressarme
vers un tàlem de plomes de coloma
on passarem tots dos hores nocturnes.
Bingué la matinada. Aquelles dònesh
menbarcaren dins nau alabastrina
que's gronxaba per ones de mercuri
i avançaba al darrere de sèt cignes
mes purs que la blancor d'una mortalla.
Al horisó sortía un sol llunàtic:
oxid de argent en conte d'òr purisim.
I el oreig que llixcava pel meu rostre
duia farum concreta de cadavre.

FRANCESC ALMELA I VIVES

(Del llibre *L'Espill a Trossos*.)

b) Transcriure en ortografia d'avui el poema següent:

EL JONECH

*Pastura 'l jònech, sossegat y manso,
junt a la vaca de abundoses ubres,
la fresca brossa del marjal herbívol.
Res el conmod en la quietut placívola
que la estimada produhí al mig-día.
Pero de sopte 'l pasturatge 's deixa,
la testa eleva de novelles banyes,
com si temeras lo perill incògnit,
y fort muscleja astorinat y bròfec.
Ab viva ullada l' horitzó regira,
n'un punt es fixa, y coratjós, altívol,
la orella estessa, ressonant els nassos,
ha plantat vela ab arrogancia fera.
Resolt, impàvit, l' enemich aguayta,
y quan en l' aire la ilusió s'esfuma,
tranquil es rasca en la punnyent coscolla,
jau entre juncses y a remugar es posa
l'ull esmortit y la mirada incerta.*

FRANCESC BADENES DALMAU

(Del llibre *Retrobada*, publicat l'any 1915.)

c) Transcriure en ortografia d'avui el text següent:

*Fort sots vist desuiar vos dela carrera damor e
trespassar les costumes de vers amadors perço com*

tan cuytadament demanats amor Car lo saui amador e instruhit com parla alguna dona la primera vegada que nolaia coneguda no deu aixi disputar ni pledeiar ab ella del fet damor ans se deu aella demostrar tot simple e humil E enapres deu loar tots fets e totes paraules que diga la amant e la tercera vegada segurament pod demanar amor mas vos manifestament hauets trobat aquest orde la qual cosa yom pens que vos haiats feta per ço com vos pensauets leugerament en la mia amor E per ço car no sòts instruhit en lart damor on mes veiares que la nostra mor deia esser suspitosa.

MOSSEN DOMÉNECH MASCÓ

Segle XV

(De Regles d'Amor i Parlament d'un hom i una fembra.)

Nota.—

sots = sòu (present d'indicatiu del verb ésser o ser).

mes veiares = m'és evident.

FI DEL CURS

Í N D E X

	PAG.
Advertiment.	5
I.—Divisió de les paraules en síl·labes.	9
II.—Accentuació gràfica.	12
III.—Accentuació gràfica (continuació).	15
IV.—Ús de la dièresi.	19
V.—La terminació dels adjectius.	23
VI.—Ús de l'apòstrof.	25
VII.—Ús de B-P.	28
VIII.—Ús de G-C.	31
IX.—Ús de D-T.	35
X.—Ús de B-V.	38
XI.—Ús de G-J.	42
XII.—Ús de la lletra H.	44
XIII.—Ús de IG-TX.	46
XIV.—Ús de la Q i C davant U.	49
XV.—Ús de la L doble (H).	51
XVI.—Ús de M, MP, N.	53
XVII.—Ús de R, RR.	55
XVIII.—Ús de X, IX.	58
XIX.—Ús de la Ç.	60
XX.—Ús de la S, SS, Z.	63
XXI.—Sobre les paraules compostes.	66
XXII.—Sobre els pronoms febles.	69
XXIII.—Exercicis de repàs.	72

El Vocabulari
Ortogràfic Valencià

de

CARLES SALVADOR

us ajudarà a resoldre els
exercicis de la
present obra

Preu: 2 pessetes

Atres obres gramaticals de

Carles Salvador

Morfologia Valenciana. . 1'50 ptes.

Qüestions de Llenguatge. . 3 »

De pròxima publicació:

Sintaxi Valenciana

Fonètica Valenciana

PUBLICACIONS
de la
CONSELLERIA DE CULTURA
DEL CONSELL PROVINCIAL
de
VALENCIA

4 cat Salv

3 pessetes